

HORIZON-TAAL

september - oktober 2024

Jaargang 56 - nummer 328

**Esperanto ontdekken, leren en gebruiken
Kom naar het Belgisch Studieweekend!
Brengt typografie Joden en Arabieren bij elkaar?**

INHOUD

Ten geleide + het Belgisch Studieweekend 3

Ekskurso kultura kaj natura en Lovenio 4

Morice Benin, Espéranto ou tard 5

Esperanto ontdekken, leren en gebruiken 6

Brengt typografie Joden en Arabieren dichterbij elkaar? 12

La Erikejo op wandel in «De Zanderijen» 14

Interview met Manuela Burghilea, onze tijdelijke bediende 16

Derde Gezellegedicht 20

Krucvortenigmo 21

Charmant BET in Estland 22

Foto op de voorpagina: Deelnemers aan de Baltische Esperantodagen in Estland

Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond vzw
56ste jaargang september-oktober 2024. Verschijnt de 1ste van elke oneven maand.
Overname van artikelen is vrij op voorwaarde dat de bron wordt vermeld en een exemplaar aan de redactie wordt gestuurd.

Hoofdredacteur: Piet Glorieux ✉ horizon.taal@esperanto.be 🌐 www.esperanto.be/horizontaal

Tekstopmaak: Joost VanderBauwhede ✉ joost.bauwhede@gmail.com

Proeflezen:: Kris Panis

Werkten mee aan dit nummer: Manuela Burghilea, Cyreen Knockaert, Yves Nevelsteen, Paul Peeraerts, Roberto Pigro, Lode Van De Velde

Administratie en verantwoordelijke uitgever
✉ Vlaamse Esperantobond vzw • Lange Beeldekensstraat 169, BE-2060 Antwerpen
☎ 03 234 34 00 ✉ admin@fel.esperanto.be 🌐 www.esperanto.be/fel/nl
BE0419 028 122 • RPR Antwerpen • KBC: IBAN BE31 4025 5105 3155, BIC : KREDBEBB

Abonnement: 30 euro per jaar (6 nummers)

Advertentietarieven:

	1-malig	3-malig*	6-malig*
1/1 pagina	257	625	1000
1/2 pagina	150	375	600
1/3 pagina	110	275	440
1/4 pagina	80	200	320
1/8 pagina	55	140	220
1/12 pagina	30	75	120

Alle prijzen zijn in euro.

* Inlassing van 3x dezelfde advertentie van een drukklaar geleverd exemplaar.
Btw-tarief van 21% op deze tarieven.

TEN GELEIDE

Esperanto, een fris idee! Heb je ook al gemerkt dat – vooral jongere - mensen die voor de eerste keer van Esperanto horen, gefascineerd zijn door de “originaliteit” van het idee. Zij zijn niet behept met het (voor)oordeel dat het een “mislukt project” is. Esperantisten ervaren dagelijks hoe fijn het is om op voet van gelijkwaardigheid met anderstaligen te kunnen communiceren. Tijdens het voorbije wereldcongres in Arusha (Tanzanië), waarover meer in het volgende nummer, is gebleken hoe het jeugdige enthousiasme van de Afrikaanse esperantisten het gebrek aan middelen ruimschoots compenseert.

Piet Glorieux

ESPERANTO

Studieweekend

IEPER, 21-23 FEBRUARI '25

1
STARTEN
Voor wie zijn eerste stappen zet in Esperantoland

2
OEFENEN
Voor wie zijn kennis wil bijschaven en zijn spreken oefenen

3
VERDIEPEN
Voor wie de punten op de i wil en wat literatuur proeven

Van vrijdagavond tot zondagmiddag intensief les volgen op jouw niveau en in een gezellige sfeer.
Overnachting in een jeugdverblijf, drie maaltijden per dag

SCHRIJF JE NU IN

Naam/voornaam: Cursuskeuze (1/2/3):

Straat + nr.: Belg: j / n

Postcode + woonplaats: vegetarisch/vegan/ander

Rijksregisternr. (voor Belgen): lid Belg. EO-organisatie: j / n

Telefoon:

Inschrijvingsgeld: leden van Belgische Esperanto-organisaties en niet-Belgen (130 €), anderen (140 €)
Stuur op naar Piet Glorieux, Pastoor Blanckestraat 8/0201, :8610 Kortemark
De inschrijving wordt pas geldig na overschrijving van het juiste bedrag op rekening BE15 5230 8080 6230 van Esperantogroep La Konkordo.

Meer info & online inschrijving eventaservo.org

+32 472 257 918

piet.glorieux@gmail.com

WELKOM OP HET BENELUX-CONGRES IN HASSELT
(het is nog niet te laat om je in te schrijven!)

Het Benelux-congres vindt plaats in Hasselt van vrijdag 20 tot zondag 22 september!

Inschrijven bij voorkeur via eventaservo.org of via het inschrijvingsformulier op blz. 7 van het juli-augustusnummer van Horizon. taal.

RAPORTO

EKSKURSO KULTURA KAJ NATURA EN LOVENO NATUUR-CULTUUR-EXCURSIE IN LEUVEN

La 21-an de julio, dum la belga nacia tago, la lovena grupo okazigis Esperanto-ekskurson kulturen kaj naturan en Heverlee (Lovenlo). Ni kune vizitis la muzeon PARCUM, esploris la abatejon Abdiĵ van Park kaj promenis ĉirkaŭ ties lago.

Op 21 juli, tijdens de Belgische nationale feestdag, organiseerde de Leuvense groep een cultuur-natuur-Esperanto-uitstap. Samen bezochten we Museum PARCUM, ontdekten we de Abdiĵ van Park en wandelden we rond haar vijver.

PARCUM

Deko da esperantistoj partoprenis la eventon. La vizito al la muzeo estis “kiel kutime”, sed estis tamen unu granda surprizo: por la handikapitoj oni estis provizinta virtualan viziton de parto de la muzeo. La aparta vizito estis multe pli realisma kaj uzebla ol ni supozis; estis tre interesa sperto kiu ege kompensis la malbonan atingeblecon de la ejo por homoj en rulŝeĝo.

Tien esperantisten namen deel aan het evenement. Het museumbezoek verliep “zoals naar gewoonte”, maar er was toch een grote verrassing: voor de gehandicapten had men een virtueel bezoek aan een deel van het museum voorzien. Het bijzondere bezoek was veel realistischer en gebruiksvriendelijker dan we hadden gedacht; het was een zeer interessante ervaring die de slechte toegankelijkheid van het terrein voor mensen in een rolstoel ruimschoots compenseerde.

Vespere ni kune manĝis en restoracio en la urbocentro. Ni elektis la baratan restoracion Annapurna. Evidentiĝis esti tre bona elekto! La etoso estis vere ege agrabla.

’s Avonds aten we samen in een restaurant in het centrum van de stad. We kozen voor het Indiase restaurant Annapurna. Het bleek een heel goede keuze! De sfeer was echt heel gezellig.

Yves Nevelsteen
(vertaling: Piet Glorieux)

MOVADO

Morice Benin (1947-2021) was een Franse sociaalkritische singer-songwriter van Marokkaanse origine. Hij begon in 1969 met zingen. In de jaren zeventig bekleedde hij een bijzondere positie als zanger “aan de rand”, utopist en milieuactivist. Op dertig jaar tijd nam hij een massa chansons op. Hoewel hij zelf geen Esperanto sprak, nam hij in 2002 een album in het Esperanto op, uitgegeven bij Vinilkosmo: *In-spir*.

Arouet, CC BY-SA 4.0

<https://mallonge.net/In-spir>

ESPÉRANTO OU TARD

Tekst en muziek - Morice Benin

Ils ne sont qu’une poignée
Mais leur ferveur est intacte
Osent une fraternité
Tenace comme un pacte

Refr.

Espère en toi
Espère en moi
Espère en nous
Espéranto ou tard
L’amour

Car depuis plus d’un siècle
Une quête les tient debout
Quelques hommes ordinaires
Ont un rêve un peu fou

De partout sur la terre, ils viennent se parler
Font qu’une langue passerelle achemine leurs idées
Vers l’autre, l’étranger, l’alter égo, le frère
Même rêve échevelé, bousculant nos frontières

Ils ont passé le cap, du cynisme au mépris
Deux lignes sur le journal, qui les tiennent pour des
“has been”s

Dans un monde branché, gavé d’indifférence
Leur flamme reste allumée, lucioles dans le silence

Je veux dédier ce chant aux pionniers de l’origine
Jusqu’aux jeunes ardents à la même racine
Vers une mondialité hors des nationalismes
Cette force obstinée, insoumise, indocile

ESPERANTO: VROEG OF LAAT

Het zijn er maar een handvol
Maar hun enthousiasme is intact
Ze wagen een broederschap
Stevig als een pact

Refrein

Geloof in jou
Geloof in mij
Geloof in ons
Esperanto: vroeg of laat
De Liefde

Want al meer dan een eeuw
Houdt één streven hen overeind
Enkele gewone mensen
met een ietwat gekke droom

Van overal ter wereld, komen ze met elkaar praten
Een brugtaal geleidt hun ideeën
Op weg naar de ander, de vreemdeling, het alter ego, de broeder
Eenzelfde zotte droom, die grenzen in vraag stelt

Ze hebben cynisme en minachting doorstaan
Twee lijnen in de krant, die hen voorstellen als
“have beens”

In een hippe wereld, vol onverschilligheid
Blijft hun vlam branden, als vuurvliegjes in de nachtelijke stilte

Ik wil dit lied opdragen aan hen: van de oorspronkelijke pioniers
Tot de vurige jongeren nu, die uit dezelfde wortel zijn ontsproten
Op naar mondialisme, weg van het nationalisme
De kracht van koppigheid, rebellie, ongehoorzaamheid

ESPERANTO ONTDEKKEN, LEREN EN GEBRUIKEN

ESPERANTO ONTDEKKEN

Er zijn enorm veel mogelijkheden: je kunt naar voordrachten gaan in lokale clubs, reizen naar grote evenementen of kleinere bijeenkomsten, boeken en tijdschriften lezen, zelf schrijven, muziek beluisteren (of maken) enz.

Op internet kun je onder andere op de volgende websites terecht voor achtergrondinfo:

<https://esperanto.be>

<https://mallonge.net/infofolders>

<https://esperantoestas.blogspot.com>

<https://mallonge.net/eo-wikipedia>

Of kom eens langs op het Esperantocentrum!

STARTEN MET ESPERANTO

Om Esperanto te leren zijn er veel mogelijkheden. Hierna een persoonlijke selectie: klassikaal, zelfstudie via internet, via een app of via een cursuspakket.

1 Online

Cursus voor absolute beginners (Piet Glorieux) – Nederlands-, Frans- of Engelstalig.

Tijdstip en frequentie: te bespreken (start in oktober). Informatie & aanmelding: Piet Glorieux, tel. 0472 257 918, e-mail: piet.glorieux@gmail.com

2 Klassikaal

Op verschillende plaatsen in Vlaanderen worden cursussen georganiseerd, zowel voor beginners als gevorderden. Het aanbod is sterk afhankelijk van de interesse; meestal wordt een klassikale cursus pas aangeboden vanaf 5 geïnteresseerden. In de volgende steden zijn er lokale groepen die een cursus aanbieden:

BRUGGE – cursus voor gevorderden (en eventueel voor beginners)

Start: workshop over Esperanto

9 september om 19.00 uur in Lokaal

Dienstencentrum Ter Leyen, Kroosmeers 1, 8310 Brugge

Informatie & aanmelding: Johan Van Eenoo,

tel. 0496 51 04 17, e-mail: johan.van.eenoo@telenet.be

PEER - Basiscursus Esperanto

Gebruikte cursus <https://www.pingveno.nl>

Tijdstip: Op woensdag van 09.30 u. tot 11.30 u. Wekelijks, behalve tijdens de schoolvakanties Van 11 september 2024 (info en voorstelling Esperanto en de cursus met gratis koffie en gebak) tot en met 26 juni 2025. **Informatie & aanmelding:** Henri Schutters tel. 0476 81 93 67 E-mail: henri.schutters@skynet.be **Locatie:** BICC Cultuurcentrum Poorthuis, Zuidervest 2A, 3990 Peer

BRUSSEL

Spoedcursus in 18 lessen elke dinsdag van 18.30 uur tot 20.00 uur. De eerste sessie van het seizoen 2024-25 begint op dinsdag 10 september 2024. Slechts 30 of 35 € voor de hele sessie! Informatie: fransuaz@esperantobruselo.org / +32 499 359 353

Spreekvaardigheids- en bijschaving/voordracht wekelijks op dinsdag volgens de schoolkalender van de Vlaamse Gemeenschap. Cursusleider en contactpersoon: Nikolao de Buyl (nikolao@esperantobruselo.org)

3 Studieweekend

Om te ontdekken of het Esperanto iets voor jou is, is een studieweekend zoals dat van Esperanto Nederland ideaal. Het volgende studieweekend vindt plaats van vrijdag 8 november t/m zondag 10 november 2024. Locatie: natuurvriendenhuis Krikenhaar, Krikenhaar 11, 7627 PA Bornerbroek. www.esperanto-nederland.nl/studieweekend

organiseert een

STUDIEWEEKEND
STUDOSEMAJNFINON

4 Via een app

Wil je zelfstandig aan de slag? Er zijn tal van mogelijkheden en een aantal websites, apps en cursusboeken zijn recent vernieuwd.

uTALK

Taalcursus voor zowel beginners als gevorderden, te vinden op Google Play (Android), App Store (iOS)

Werktaal: Nederlands. Keuze uit meer dan 100 talen. De cursus start op in de taal van de computer (OS).

Meer info: <https://utalk.com/nl>

Commentaar: Degelijke cursus die je direct onderdompelt in de taal. Geen (vervelende?) grammatica. Voor wie de kernwoorden en -zinnen in een andere taal wil leren. Het is ideaal voor beginners en onmisbaar voor gevorderden die hun woordenschat en uitspraak willen verbeteren.

Prijs: € 5,99 voor één maand

€ 4,17/maand voor zes maanden

€ 2,92/maand voor twaalf maanden

DUOLINGO – cursus in de vorm van een computerspel te vinden op Google Play (Android) en de App Store (iOS)

Werktaal: Engels, Spaans, Frans

Meer info: www.duolingo.com/courses

Commentaar: Heel degelijke cursus, die wel enige inspanning vergt, maar het loont. Het bewijs daarvan: tijdens bijeenkomsten (en natuurlijk op internet) duiken meer en meer mensen op die Esperanto via Duolingo hebben geleerd.

Prijs: gratis versie met reclame; premiumversie met diverse uitbreidingen en zonder reclame:

Prijs: € 13,99 voor één maand

€ 7,33/maand voor twaalf maanden.

Veel mensen hebben al Esperanto geleerd via Duolingo. In deze video geven enkelen van hen

advies over het leren van talen, vertellen ze over hun huidige activiteiten in de Esperantobeweging en hoe Esperanto hun leven heeft veranderd. www.mallonge.net/duolingo-lernintoj

5 Via internet

ESPERANTO12.NET

De snelste cursus voor de basiskennis. Gebruikt de belangrijkste 500 woorden. **Werktaal:** Nederlands. **Commentaar:** Geoptimaliseerd voor smartphones. De cursus bestaat uit 12 lessen, met in elke les een leestekst, commentaar over de grammatica en 3 oefeningen. Daarna kan je het belangrijkste verstaan en zinnen vormen om je elementair uit te drukken en verstaanbaar te maken. <https://esperanto12.net/nl/>

LERNU

Gratis cursus in de vorm van een stripverhaal. **Werktaal:** Nederlands. **Commentaar:** Degelijke cursus; sinds kort is de site in een eigentijds, professioneel jasje gestoken. Woordenboek en grammatica beschikbaar. www.lernu.net/nl

LANGUAGE DROPS

Moeiteloos visueel Esperanto leren. **Werktaal:** Engels. **Commentaar:** Drops helpt je nieuwe woordenschat te leren via leuke, snelle games met eenvoudige mnemonische afbeeldingen.

www.languagedrops.com

KURSO DE ESPERANTO

Multimediaal computerprogramma voor de zelfstudie van Esperanto. **Werktaal:** Nederlands. **Commentaar:** Slechts 12 lessen. Uitspraak en luisteroefeningen. Met correctiedienst via e-mail. www.ikurso.net

PINGVENO

Online Esperantosleutel. Beknopte grammatica en woordenlijst. **Werktaal:** Nederlands. **Commentaar:** Dit boekje bevat een kort overzicht van de grammatica en geeft een vertaling van de 1500 meest gebruikte woorden. Met behulp van deze sleutel kan je een eenvoudige Esperantotekst begrijpen. www.pingveno.nl

VORTLUDO

Om je basis op te frissen. **Werktaal:** Engels. **Commentaar:** cursus met oefeningen om

je elementaire kennis van Esperanto op te frissen. Nogal amateuristisch maar bruikbaar. <https://mallonge.net/vortludo>

BABADUM

Al spelend leren! **Commentaar:** BaBaDum is een website waarmee je tot 5 spellen in 21 talen kan spelen om je vaardigheden in een vreemde taal te verbeteren en te oefenen. Er worden leuke en unieke beelden gebruikt en de audio in het Esperanto is duidelijk uitgesproken. www.babadum.com

MAZI EN GONDOLANDO

Voor kleine en grote kinderen. Spelenderwijs leren aan de hand van een grappig verhaal. **Commentaar:** Wie Esperanto op een andere manier tot zich wil nemen, kan dit eens proberen. Het beeldmateriaal is een beetje oubollig, maar men is bezig met een nieuwe versie. Deze kan je vinden op www.mallonge.net/mazi

6 Via een cursuspakket

TAALCORSUS ESPERANTO - DE WERELD-TAAL IN 25 LESSEN

Met deze taalcursus zul je snel en goed inzicht krijgen in het Esperanto. Er wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van de elementen die je reeds kent uit het Nederlands en af en toe valt men terug op je (passieve) kennis van o.a. het Frans en Engels. Verder worden er in de cursus zo veel mogelijk geheugensteuntjes gegeven. **Werktaal:** Nederlands. **Samenstelling:** boek. **Prijs:** € 12 + verzendkosten. www.mallonge.net/taalcursus

ESPERANTO PROGRAMITA

Cursus voor zelfstudie. **Werktaal:** Nederlands **Samenstelling:** boek + audio-cd (+ woordenboek). **Prijs:** boek + audio-cd: € 19,70 + verzendkosten. woordenboek: € 18 + verzendkosten. Actie (september en oktober): 50% korting. **Commentaar:** Met dit cursuspakket bereik je in drie tot zes maanden – afhankelijk van je taalaanleg en individuele inspanning – een taalbeheersingsniveau waarmee je je behoorlijk uit de slag kan trekken. www.retbutiko.be/eo/ero/progl

ESPERANTO - GRAMMATICA MET OEFENINGEN

Een gedegen grammatica voor ten minste enigszins gevorderde esperantisten. **Werktaal:** Nederlands. **Samenstelling:** boek + audio-cd. **Prijs:** € 19,90 +

verzendkosten. **Commentaar:** Een basiskennis van grammaticale verschijnselen wordt voorondersteld. Bij het boek is een cd gevoegd met ongeveer een uur speeltijd. Daarop zijn uitspraak oefeningen, uitgewerkte opgaven en enkele stukjes Esperanto zang te horen. www.retbutiko.be/eo/ero/egmo

COMPLETE ESPERANTO – voor wie het Engels beheerst. Zelfstudie cursus. Op het einde van de cursus heb je bijna niveau B2 behaald. Men kan de teksten gratis beluisteren op internet. **Werktaal:** Engels. **Samenstelling:** boek + uitspraak op internet. Prijs: £ 39,99 of € 52,45 (bij Standaard Boekhandel online). www.mallonge.net/complete

ENJOY ESPERANTO – voor wie Engels beheerst. Zelfstudie cursus. Vervolg op COMPLETE ESPERANTO. Conversatie op basis van een realistisch verhaal, maakt je meer dan ooit wegwijs in de Esperantogrammatica en -cultuur. De cursus bevat materiaal van diverse oorsprong, zoals tijdschriften, blogs en podcasts. **Werktaal:** Engels. **Samenstelling:** boek + uitspraak op internet. Prijs: € 48,95 (bij Standaard Boekhandel online). www.mallonge.net/enjoy

KARLO - EENVOUDIG LEESBOEK

Dit boekje is ideale lectuur voor wie een cursus Esperanto afgerond heeft, de taal wil oefenen en nieuwe woorden wil leren. Het verhaal beschrijft het leven van een fictieve “Karlo”. De belangrijkste gebeurtenissen uit een mensenleven komen aan bod. Woorden die niet in bovenstaande cursus voorkomen, staan onderstreept in de tekst en rechts vind je de vertaling van dit woord of deze woordstam, telkens in het enkelvoud of in de infinitief, net als in een woordenboek. Zo leer je om het woord in de tekst zelf op de juiste manier te interpreteren. **Auteur:** Edmond Privat. **Bewerking:** Lode Van de Velde. **Werktaal:** Esperanto en Nederlands. **Samenstelling:** boek. **Prijs:** € 10 + verzendkosten; te bestellen via www.eldonejolibera.be

ESPERANTO OEFENEN

Bezoek eens een Esperantoclub. Je vindt de lijst van de clubs achteraan. Of neem deel aan een bijeenkomst; er staan er honderden op <https://eventaservo.org>. En nog een andere mogelijkheid is skypen met esperantisten overal ter wereld. Dankzij het internet

zijn de mogelijkheden haast onbeperkt geworden! Je kan natuurlijk altijd een bezoekje brengen aan een van de clubs, waar ze je met open armen zullen ontvangen. Je vindt de lijst van de clubs achteraan. Een andere mogelijkheid is gewoon op zoek gaan naar een Esperantospreker in je buurt met behulp van de Amikumu-app (zie verder). En nog een andere mogelijkheid is skypen met Esperantoleraars van overal ter wereld via Ekparolu (zie verder).

AMIKUMU-app

De Amikumu-app toont Esperantosprekers in volgorde van de afstand ten opzichte van jouw locatie. Als blijkt dat er iemand in de buurt is die Esperanto spreekt (en dat ook aangeeft via de Amikumu-app), dan kan je die persoon onmiddellijk contacteren - zonder dat je zijn of haar telefoonnummer of e-mailadres kent. Maak een account aan en ga op zoek naar Esperantosprekers in je buurt. Wie weet is er toevallig een rondreizende Esperantospreker in je buurt. www.amikumu.com

EKPAROLU

Oefen je Esperanto met gevorderde (binnen- of) buitenlandse sprekers. Na een klein testje, dat nagaat of je over een minimale kennis beschikt (anders is het moeilijk communiceren), kan je een communicatiesessie vastleggen met een leraar en op het afgesproken moment beginnen te skypen. www.edukado.net/ekparolu

FACILA.ORG

Eenvoudige teksten over UEA en de Esperantobeweging, die ook beluisterd kunnen worden. <https://uea.facila.org>

TELEGRAM

Telegram is een eenvoudig gratis communicatieprogramma voor computers en mobiele telefoons. Esperantisten gebruiken het om er tekst- en spraakberichten mee te verzenden en om andere sprekers te

bellen. Het is mogelijk om er alle soorten inhoud mee te verzenden. Er zijn veel groepen waarbij esperantisten over verschillende onderwerpen praten. Op de website www.telegram.org kan je een overzicht vinden van groepen, kanalen en stickers. Ook kan je daar lezen over de vertaling van de interface naar het Esperanto.

ESPERANTO GEBRUIKEN

Wie Horizontaal leest, ontdekt voortdurend andere mogelijkheden. Om je een beetje wegwijs te maken vind je hieronder enkele “portalsites”, die je doorverwijzen naar allerlei toepassingen. Je kan je natuurlijk ook abonneren op een tijdschrift of boeken lezen.

Luisteren en kijken

- **muzaiko.info** Muzaiko 24/24u internetradio in het Esperanto!
- **esperanto.cri.cn** Ĉina Radio Internacia. Dagelijkse uitzending in het Esperanto vanuit China.
- **mallonge.net/radiokubo** Radio Havano Kubo. Wekelijkse uitzending in het Esperanto vanuit Cuba
- **kern.punkto.info** Kern.punkto. Podcast van Eva Fitzelová en Johannes Mueller over techniek, cultuur en maatschappij
- **podkasto.net** Varsovia Vento. Podcast van een Poolse Esperantoclub in Warschau
- **laboren.org** La Bona Renkontiĝo. Podcast van Stela Eszti over hoe je een goede Esperantobijeenkomst kunt organiseren
- **vinilkosmo.com** Als lid van de abonklubo van Vinilkosmo heb je naargelang van je bijdrage recht op diverse cd-roms of downloads
- **t1p.de/auskultejo1** Dum la pandemio Aŭskult-ejo de la Germana Esperanto-Biblioteko en Aalen kaj Stano Marček decidis donaci al la esperantistaro novan Aŭskultejon, kie oni povas trovi libere aŭskultebajn sonlibrojn kaj kantojn. Vi povas aŭskulti *La Neĝan blovadon* de Aleksander Puŝkin, *La Strangan Butikon* de Raymond Schwartz, *fabelojn de fratoj Grimm kaj de Andersen* kaj multajn aliajn tekstojn kaj kantojn.

Portaal- en andere sites

- **Esperanto Start** <https://esperanto.start.be> Esperanto ontdekken, leren en gebruiken.
- **Esperanto.net** www.esperanto.net/nl Voorstelling van Esperanto en links naar allerlei cursussen.

BRENGT TYPOGRAFIE JODEN EN ARABIEREN DICHTER BIJ ELKAAR?

Als een gedurfde poging tot culturele eenwording creëerde de Israëlische grafisch ontwerpster Liron Lavi Turkenich de afgelopen jaren het schrift Aravrit, een ongebruikelijke combinatie van Arabische en Hebreeuwse letters. Deze taalfusie, ontstaan als onderdeel van haar proefschrift over kunst en design, ontleent haar naam aan de combinatie van de woorden Arabisch en Ivriet en is een betekenisvolle stap naar meer intercultureel begrip en samenleven in een van de meest onrustige gebieden van de wereld.*

Turkenich, die zelf geen Arabisch spreekt, kreeg de inspiratie voor het eerst in haar geboorteplaats Haifa, een plek vol diversiteit, waar meerdere talen elkaar op natuurlijke wijze ontmoeten: in de stad waar zo’n 10% van de bevolking Palestijn is met Israëlisch staatsburgerschap, is het normaal om Hebreeuws en Arabisch (naast het Engels, zoals vereist door de wet) naast elkaar te zien op menu’s in restaurants of op kantoor. Haar besef dat een taalbarrière de dialoog tussen verschillende gemeenschappen kan voorkomen of sterk bemoeilijken, moedigde Lavi Turkenich aan om beide schrijfsystemen op de een of andere manier te verenigen. Ze vroeg zich af of het mogelijk zou zijn een denkbeeldige brug tussen de twee talen te creëren, in plaats van te berusten in twee talen die een soort permanente scheiding tussen de twee gemeenschappen veroorzaken.

Franse oogarts

Tijdens haar onderzoek ontdekte Lavi het werk van de Franse oogarts Louis Émile Javal, uit de negentiende eeuw. Toen hij het menselijke gezichtsveld bestudeerde, ontdekte Javal dat onze ogen, om woorden in Latijns schrift te lezen, alleen het bovenste deel van de woorden nodig hebben. “Dus begon ik testen te doen met Hebreeuws en Arabisch om te zien of die regel ook voor die twee talen geldt”, zegt Turkenich. Nadat ze had geprobeerd om de helft van de woorden te verbergen, realiseerde de grafische experte zich dat we, om Hebreeuws te lezen, vooral het onderste deel van de letters nodig hebben, omdat je daar het grootste aantal onderscheidende kenmerken

vindt die je kan identificeren. In het Arabisch daarentegen staat de belangrijke informatie in het bovenste gedeelte. Het onderste deel van veel Arabische letters heeft een ronde vorm: het lijkt bijna op een reeks golven, en je kan de letters niet lezen door alleen maar daarop te focussen.

Aanvullende tests bevestigden haar theorie dat je voor het Hebreeuws moet letten op het onderste deel van de letters, terwijl het Arabisch extra aandacht vereist voor het bovenste deel. Dit inzicht leidde tot een uniek systeem van nieuwe, hybride letters, met een delicaat evenwicht tussen twee verschillende, maar sterk onderling verbonden talen van dezelfde Semitische oorsprong. Haar onderzoek beperkte zich niet tot louter werk in het kader van haar academische studie; ze betrok er meteen ook de bevolking actief bij. Tijdens de reis tussen Haifa en Tel Aviv vroeg de leergierige dame treinpassagiers om naar haar lettertafels te kijken en commentaar te geven. Ze werkte samen met vrienden en met hun kinderen, wat het inclusieve en participatieve karakter van het project benadrukt. Het duidelijkste bewijs dat het nieuwe hybride schrijfsysteem waardevol en leesbaar is, kwam er toen Lavi Turkenich, ter gelegenheid van het begin van de ramadan, door de president van Israël werd uitgenodigd om een eerbetoon te schrijven aan de moslimgemeenschap. Bij haar waren twee kinderen uit Jeruzalem: Uriël sprak Hebreeuws en Marian sprak Arabisch. “Ze hadden die brieven nog nooit eerder gezien en ik vroeg hun of ze de zin die ik had voorbereid konden lezen. Ze lasen het meteen, zonder moeite, en natuurlijk begon ik te huilen. Voor mij was dit het meest emotionele deel van het project.”

Veel gemeenschappelijke woorden

Aravrit is niet alleen een “typografisch” experiment, maar ook een concreet, potentieel symbool van vreedzaam samenleven. Het is een uitnodiging om het bestaan van anderen te erkennen, te aanvaarden en tegelijkertijd het bewustzijn van culturele en taalkundige diversiteit en rijkdom levend te houden. Turkenich vermijdt handig elke politieke discussie en probeert op

Het woord “mens” in Aravrit (©Aravrit, by Liron Lavi Turkenich IG @Aravrit)

geen enkele manier Aravrit in een nieuwe taal om te zetten; ze concentreert zich eerder op alledaagse en veelgebruikte woorden die heel sterk op elkaar gelijken. Het bewijst dat de twee gemeenschappen veel nauwer verwant zijn dan je zou denken. In de praktijk fungeert het Aravrit van Turkenich als een “geschreven” brug tussen het Hebreeuws en het Arabisch, die sprekers in staat stelt om zeker de – eigenlijk zeer talrijke – woorden die beide talen gemeen hebben, te begrijpen. Door die gemeenschappelijke woorden kunnen Joden en Arabieren, omdat beide talen tot dezelfde taalgroep behoren, onmiddellijk termen als “vrede” of “taal” herkennen, d.w.z. woorden die overeenkomsten vertonen qua vorm en fundamentele betekenis. Zelfs woorden als “huis” of “moeder” tonen de compatibiliteit en de intuïtieve aard van het schrijfsysteem van Turkenich aan, wat een elementaire communicatie tussen Hebreeuws- en Arabischsprekenden mogelijk maakt.

Parallellen met het Esperanto

Het is belangrijk om te benadrukken dat het Aravrit-lettertype niet echt bedoeld is om een nieuwe taal te creëren, maar wel om wederzijds begrip te vergemakkelijken door het gebruik van een uniform grafisch systeem. Dit instrument wijzigt de Hebreeuwse of Arabische taal niet, maar vergemakkelijkt de aanvaarding van een soortgelijk perspectief tussen taalkundig en cultureel diverse gemeenschappen.

Deze poging om twee afzonderlijke werelden te verenigen door de aanpassing van de lettervormen, is niet alleen een artistieke oefening, maar ook een krachtige uitnodiging tot vreedzaam samenleven. Enigszins vergelijkbaar met het Esperanto van

Zamenhof, heeft het Aravrit van Turkenich, hoewel het een eenvoudig grafisch systeem is en geen volledige plantaal, als doel een diepgaandere dialoog en een groter begrip te bevorderen tussen gemeenschappen die, hoewel verschillend, een gemeenschappelijke ruimte delen in Israël. Het appelleert aan de schoonheid van diversiteit en aan de mogelijkheid om via gefaciliteerde communicatie dichterbij elkaar te komen.

Ondanks enkele belangrijke verschillen doet het initiatief van Turkenich inderdaad ietwat denken aan het streven van Zamenhof bij zijn introductie van Esperanto. Ook Aravrit ontstond in een context van complexe co-existentie tussen Hebreeuwse en Arabische gemeenschappen in Israël, en biedt een mogelijke manier om taalbarrières voor een deel te overwinnen en om het wederzijds begrip tussen deze vaak gescheiden gemeenschappen op de een of andere manier te bevorderen. Het doel van beide initiatieven, Esperanto en Aravrit, is het bevorderen van dialoog en eenheid tussen mensen onderling, op een plek waar taalkundige diversiteit een bron van verdeeldheid en vijandigheid kan zijn. Net als Zamenhof zag en droomt Turkenich van een toekomst waarin taalbarrières geen obstakel voor communicatie meer zijn en een eerste stap naar vreedzaam samenleven tussen verschillende gemeenschappen.

Roberto PIGRO,
in *Monato* van maart 2024, p. 15
(vertaling: Paul Peeraerts / Piet Glorieux)

(*) Ivriet = het moderne Hebreeuws

LA ERIKEJO OP WANDEL IN “DE ZANDERIJEN” (NEDERLAND)

Bij een Esperantogroep aansluiten is geen slecht idee, zeker niet wanneer het bestuur ervan jong van hart is, goedgehumord en toch een beetje streng... voor zichzelf, om jaar na jaar een maandelijks programma te blijven bedenken. Het is handig voor zo'n hardwerkende *estraro* [Nl. bestuursgroep] dat er zoiets bestaat als een jaarlijkse wandeling in een groene omgeving. En ook de leden prullen meestal niet over zo'n vast punt op de agenda, integendeel. In het geval van Esperantogroep *La Erikejo* komt dit vaak neer op een uitstapje in de mooie omgeving van Bergen op Zoom onder deskundige leiding van sympathisant Rien, de man-met-de-lederen-hoed.

Maar deze keer, terwijl hij ons stond op te wachten met z'n motor, oogde hij manhaftiger dan ooit. De motorhelm en gestileerde snorbaard deden me denken aan Kaiser Wilhelm II of aan Maarschalk von Hindenburg... enkel de pin op de helm ontbrak. Gelukkig werd na korte tijd de vertrouwde cowboyhoed weer bovengehaald... Nadat iedereen aangekomen was op de parking, kon de wandeling beginnen. Het weer was niet van aard een talrijke deelname te kunnen verwachten, maar gelukkig voegde één lustige weduwe zich bij ons, meteen een aanbreng van

vier benen en twaalf poten (*zie foto*). Op die manier waren we beslist toch *grandnombraj* [Nl. in groten getale].

Het wandelgebied *De Zanderijen* is gelegen tussen Heerle en Bergen op Zoom. Het wordt in het noorden begrensd door de spoorlijn naar Vlissingen, in het zuiden door de rivier de Zoom. Het bestaat uit plassen, zand en bos en bestrijkt ruim dertien hectare. De waters, soms tot 25 meter diep, zijn ontstaan als gevolg van de zandwinning voor de realisatie van de Vlakte-spoorbrug over het kanaal door Zuid-Beveland, dat zelf een werkloosheidsproject was uit de jaren dertig van vorige eeuw.

Zoals destijds in de Kalmthoutse Heide werd smal- of veldspoor aangelegd om het zand naar een aftakking van het hoofdspoor te voeren, waar het overgeladen werd op spoorwagens. Rien toonde ons een foto uit 1945 van zijn moeder, zijn zus en hemzelf als peuter. Het kiekje was genomen bij de kiepkarretjes van dat smalspoor. Zand en water zijn de ideale ingrediënten bij het spel van alle kinderen, en ook de groteren en volwassenen gingen zwemmen in de plassen. Overigens werd het water nog gebruikt als koelwater voor een fabriek... en in die tijd was het milieubewustzijn

en dito controle nog onbestaande. Nu wordt het gebied beheerd door Stichting Brabants Landschap en er wordt enkel nog gewandeld.

Ook als knaap heeft Rien het terrein ontelbare malen doorkruist: hij was toen bij scoutsgroep “Markizaat”, die een deel van het terrein huurde van de NS (Nederlandse Spoorwegen). De pijnboombossen zijn pas na de Tweede Wereldoorlog aangeplant: de Duitsers hadden in 1944 bijna alles omgehakt voor hun verdedigingswerken. De scouts hielpen de boswachter bij het uitdunnen van het jonge bos en mochten de gekapte boompjes behouden voor hun activiteiten. Als dank schonken de jongens iedere kerstdag een mooie kerstkrans aan de boswachter.

Nog steeds komt Rien hier regelmatig een frisse neus halen, maar dan liefst na 19 uur, en niet in het weekend. Anders kan er over de koppen gelopen worden. Maar velen gaan zelfs niet eens het terrein helemaal rond, blijven bij de vijvers, en zakken spoedig af naar brasserie “De Berk”: we leven in een consumptiemaatschappij...

Van drukte hadden wij helemaal geen last, een voordeel van het wankele weer. Hoewel het terrein niet zó buitenlands-exotisch aandoet voor wie uit Kalmthout komt, was het best verademend er te wandelen tijdens die al te natte meimaand. Het bos was dan ook groener dan groen. Zoals ook bijna overal in de Kempen was het in de loop van de jaren bijna spontaan geëvolueerd naar een gemengd loofbos met een heuse struik- en kruidenetape. In de maand mei trekt Flora haar fleurigste kledje aan. Robertskruid, hondsdrif, vingerhoedskruid, bloeiende braamen nog heel wat andere planten zorgden voor kleur. Alom vogelgeluiden, die Johan voor ons wist te identificeren, al dan niet met ondersteuning van... de smartphone. We kwamen ook even langs de grens met het landbouwgebied, en zo hadden we een van de meest westelijke uitlopers van de Kempen bereikt, hier Brabantse Wal genoemd. En die grens is abrupt. Er is amper een franje van één of twee kilometer kleiig zand geschikt voor teelt van aardbeien en asperges, vóór de overgang naar de zware kleigronden.

Vanaf een stevige en veilige houten constructie konden we, onder ons door, de watervogels bewonderen, die rondzwommen met hun kroost. We bleven een poosje op de daar voorziene banken uitrusten, wat al eens nodig is voor zeventigers. Maar toen kwam toch de regen opzetten en, rennend naar het nabije horeca-etablisement, waren we maar wat blij om onszelf toch te kunnen voegen naar het verfoeide consumentenpatroon.

Overigens was het gebak in “De Berk” royaal toegemeten en ruim voldoende om de verbruikte calorieën te compenseren. We werden bediend, gedeeltelijk in het Engels, door aardige meisjes. Deze bleken uit West-Oekraïne afkomstig, gevlucht met hun liefjes die liever niet naar het front wilden... Ik vernam dat er in Nederland talrijke dergelijke jongelui werkzaam zijn in de horeca. De overheid komt voor 40% tussen in hun loon. De Nederlandse politici weten blijkbaar handig de Europese solidariteit aan te wenden tot tevredenheid van een deel van het kiespubliek...

Onvermijdelijk kwam aan deze ontspannende namiddag een einde. Ook de viervoeters hadden in hun eigen wereldtaal intens genoten van hun internationale contacten met soortgenoten. Daarvoor waren de vele bomen van het bos bijzonder geschikt geweest. Rien stoof al weg op de motor als een jongeling, na beloofd te hebben ons volgend jaar het Bergse ommeland nog beter te leren kennen.

Cyreen Knockaert

INTERVIEW MET MANUELA BURGHELEA, ONZE TIJDELIJKE BEDIENDE

Op 1 april kwam Manuela Burghilea uit Roemenië in dienst als bediende van de Vlaamse Esperantobond (VEB). Afgezien van het behalen van een master in Interculturele Bemiddeling (Boekarest, Rijsel) en een master in Duitse studies (Toulouse) staat ze ook op het punt om een postgraduaatsdiploma in de interlinguïstiek (Poznan, Polen) te behalen. En last but not least beëindigt ze nu een doctoraat in de Sociale Antropologie (St Andrews, Schotland). Naast haar moedertaal spreekt ze vlot zes talen (Esperanto natuurlijk, Frans, Portugees, Engels, Duits en Italiaans) en iets minder vlot Spaans. Tijd om eens kennis te maken met deze bolleboos en polyglot.

Interviewer: Je bent blijkbaar nogal “bezeten” van talen. Hoe ben je bij het Esperanto uitgekomen en hoe ben je “esperantist” geworden?

Manuela: Als kind wist ik al af van het bestaan van Esperanto. Ik had er informatie over gevonden in een kinderencyclopedie. Er was een pagina over talen met algemene informatie en er werd ook gesproken over Esperanto: dat het een interessant project was uit de negentiende eeuw, dat er geen uitzonderingen waren, enzovoort. Ik vond het razend interessant.

Hoewel er noch in het basis-, noch in het middelbaar onderwijs over werd gesproken, maakte ik toch melding van Esperanto in mijn eindwerk van de middelbare school over talen in Europa. Op dat moment sprak ik de taal nog helemaal niet.

Maar Esperanto bleef je fascineren?

Voor mijn bachelor-eindwerk Frans/Duits in Boekarest had ik graag Esperanto als thema genomen, maar het stuitte op een “njet” bij mijn professor. Ik vermoed enige vooringenomenheid omdat taalkundigen dikwijls een strikte visie hebben op wat een taal precies is en ze graag wat meer controle hebben over de taal waar ze zelf in gespecialiseerd zijn en die ze onderzoeken. Die vooringenomenheid ervoer ik niet in Rijsel. Mijn master Interculturele Bemiddeling kaderde in een “Erasmus Mundus”-programma waarbij ik achtereenvolgens een semester in Rijsel, in Leuven en in Rio de Janeiro afwerkte. Het laatste semester was dan weer in Rijsel. Ik begon me meer en meer voor Esperanto te interesseren en de taal te leren. Ik had het geluk dat mijn coördinator in Rijsel meer openstond voor Esperanto als thema voor mijn thesis, en ik kon er dan ook mijn thesis over maken. Terwijl ik in Leuven studeerde, nam ik deel aan PEKO, een bijeenkomst van de Waalse esperantisten, en in het kader van mijn studie/thesis bracht ik er ook verslag over uit. Ondertussen was ik Esperanto ook effectief gaan leren met de hulp van de cursus *lernu.net*. Pas toen ben ik eigenlijk “esperantist” geworden.

En redelijk intens blijkbaar, want daarna ben je in Toulouse vrijwilligerswerk gaan doen, terwijl je dit combineerde met een andere master?

In Toulouse heb je een “bekend” Esperantocentrum, het Esperanta Kultura Centro (EKC), waar men, onder andere in het kader van het programma Programme Civique van de Franse overheid, vrijwilligers engageert en uitstuurt naar Esperanto-organisaties in binnen- en buitenland. We maakten er onder

andere radio, want EKC heeft een eigen vrije radio. Natuurlijk informeerden we ook over Esperanto op allerlei beurzen, maar – belangrijk – we legden ook contacten met niet-Esperanto-organisaties, die duidelijk interesse toonden voor onze activiteiten.

In verband daarmee, zou de Vlaamse Esperantobond (VEB) ook baat kunnen hebben bij het aanwerven van dergelijke vrijwilligers?

Dat denk ik zeker. Zij zouden een rol kunnen spelen bij de verjonging van de Esperantobeweging in Vlaanderen, bijvoorbeeld bij het bemannen/bevrouwen van informatiestands. Ik stelde ook vast dat die vrijwilligers, die vaak nog Esperanto moeten leren vooraleer ze uitgestuurd worden, vaak actief blijven in de beweging. Ik denk dat er bij de VEB genoeg mogelijkheden zijn om er een win-winsituatie van te maken: nuttig voor de Vlaamse Esperantobeweging en interessant voor de vrijwilliger. Mijns inziens kan de VEB nog veel meer doen om zijn contacten met niet-Esperanto-organisaties uit te breiden.

Na je master in Toulouse heb je de Franstalige wereld ingeruild voor de Engelstalige. Je bent gestart met een doctoraat in de sociale antropologie aan de universiteit van St Andrews...

In St Andrews (Schotland) vond ik “vruchtbare grond” voor een doctoraat¹ dat gerelateerd is aan Esperanto. Ik werkte er samen met andere doctoraatsstudenten in een onderzoeksteam rond “Esperanto en internaciismo”, onder leiding van dr. Bernhard Struck. Hij is geen esperantist, maar als historicus is hij geïnteresseerd in het fenomeen Esperanto. Mijn eigen project is interdisciplinair, want behalve geschiedkundige aspecten is het gelinkt aan mijn hoofddiscipline, sociale antropologie. Ik deed o.a. onderzoek naar de huidige Esperantogemeenschap in Brazilië en de jongeren daar, vanuit een antropologisch perspectief. Ik gebruikte daarbij diverse methoden, gaande van interviews met nog actieve vrijwilligers en met “veteranen” van de vroegere Esperantojongerenbeweging tot opzoekingen in de archieven. Mij fascineren die a.h.w. tegenstrijdige aspecten van de Esperantobeweging in die landen. Men wil een

vreemde taal leren, maar het land is zo uitgestrekt dat men nauwelijks gelegenheid heeft om de taal te oefenen. Brazilië lag me nauw aan het hart sinds ik er een semester doorbracht in het kader van mijn master Interculturele Bemiddeling. De gemeenschap stond er open en was zeer behulpzaam bij mijn onderzoek. Dat zette mij ertoe aan om er terug te keren en mijn onderzoek aan een thema in Brazilië te wijden.

Je ervaringen in Brazilië en met jongeren maken me nieuwsgierig naar de structuur van hun beweging en hun motieven om Esperanto te leren.

De eerste keer dat ik Brazilië was, was zich net een nieuwe jongerengroep aan het vormen in Rio de Janeiro. Ik stelde vast dat er veel verloop was. Jongeren verhuizen naar andere landen, of naar andere regio’s binnen Brazilië. Het grote verloop is kenmerkend voor die jongerengroepen. Dat is ook zo in Europa, maar het verschil is dat Braziliaanse jongeren niet kunnen genieten van veel internationale contacten, zoals in Europa. Zij hebben geen IJK (Internationaal Jongerencongres) waaraan jongeren uit tal van landen deelnemen. In Brazilië is een buitenlandse deelnemer aan een Esperanto-evenement een hoge uitzondering.

Is er ook in Brazilië een kloof tussen de jongerenbeweging en de beweging van de volwassenen (lees: senioren)?

Ja. Guilherme Fians, een van mijn collega’s in de onderzoeksgroep, onderzoekt die age gap. Het fenomeen doet zich duidelijk voor in alle continenten. In Brazilië is de Esperantobeweging dikwijls nauw verbonden met het spiritisme. Bijeenkomsten hebben er vaak plaats in de lokalen van spiritistische gemeenschappen. Bij jongeren is dat veel minder het geval. Zij komen samen in de stad of... op het strand. Jammer genoeg viel mijn verblijf in Brazilië grotendeels samen met de pandemie, die er zelfs langer duurde dan in Europa. Dus waren het vaker onlinebijeenkomsten waaraan ik deelnam.

Tot daar wat betreft de structuur van de beweging. Nu over de motieven om Esperanto te leren. Hoe verhouden Braziliaanse (en andere) jongeren zich

tot Esperanto en andere talen? Wat zijn hun motieven om Esperanto te leren? Zijn jongeren ook – zoals veel esperantisten van het eerste uur, soms krampachtig – tegen het verfoeide Engels?

Zeker. Ik heb geen onderzoek gedaan naar alle jongeren, maar bij Braziliaanse jongeren startte ik mijn interview vaak met de vraag: “Waarom heb je Esperanto geleerd?”. Ik merkte dat het merendeel enigszins ontevreden was over het “imperialisme” van het Engels, zelfs zonder dat ik erop alludeerde. Een zeldzame keer hadden ze Esperanto geleerd als geheimtaal.

Toch kan ik me niet van de indruk ontdoen dat jongeren in veel landen een goede kennis hebben van het Engels (maar veel minder van de andere talen)?

Daar ben ik het volledig mee eens. Ik merk zelfs bij TEJO (n.v.d.r. de internationale Esperantojongerenorganisatie) dat de vrijwilligers aanvankelijk zelfs alleen maar Engels spreken. Ze beheersen het Esperanto nog niet voldoende en moeten zich met het Engels behelpen. Zij hebben het Engels zo nodig voor werk of studie of om internationaal te communiceren dat zelfs zij die klagen over de hegemonie van het Engels, de taal van Shakespeare dikwijls gebruiken. Laat me het zo formuleren: bij TEJO wordt Esperanto niet zozeer als communicatiemiddel gebruikt dan wel als symbool voor het creëren van een gemeenschapsgevoel.

Om bij TEJO te blijven, waar je ook vrijwilliger was en bent: hoe verwoordt TEJO zijn doelstellingen naar de (niet-Esperanto) buitenwereld?

Wij vermelden slechts zelden Esperanto, maar wij onderstrepen het belang van jongerenrechten, taalrechten, problemen die jongeren aanbelangen. Voor subsidiedossiers gebruiken wij soms Esperanto, maar dikwijls het Engels. De projecten die wij indienen, hebben zelfs vaak niets met taal te maken, bijvoorbeeld trainingen om jongeren te leren deelnemen aan een democratische maatschappij, trainingen rond inclusiviteit, enzovoort. Kortom, we gebruiken Esperanto, maar we spreken er weinig over... Bij TEJO staan we erg open voor niet-

Esperanto-organisaties, niet zozeer met lokale (Nederlandse) maar wel met internationale. Wij nemen deel aan diverse jongerenevenementen en fora, bijvoorbeeld het Europees Jeugdforum. Natuurlijk gebruiken we er geen Esperanto, wel het Engels, maar we willen altijd een of andere stem hebben tijdens die internationale evenementen.

Je combineerde je studies met allerlei vrijwilligersactiviteiten, o.a. vertalen voor Global Voices/Tutmondaj Voĉoj (GV/TV)?

Dat gebeurde op aanraden van Herman Deceuninck, die ik destijds tijdens het PEKO ontmoette. Nadien hielden we contact via mail, en op een bepaald moment vermeldde hij GV/TV. Toen was Herman de drijvende kracht van de Esperantoversie van GV. Deze versie ontstond in 2013, maar GV zelf ontstond in 2004 als een Engelstalig nieuwsplatform dat verhalen publiceert die men niet terugvindt in de reguliere nieuwsmedia. Aanvankelijk meldde ik me niet aan voor Esperanto, maar voor de Roemeense versie, omdat ik wat ervaring wou opdoen bij het vertalen. Daarna werkte ik ook voor de Esperantoversie. De nieuwsverhalen zijn vaak geschreven door lokale mensen of op basis van perspectieven van lokale mensen in sociale media, wat me erg aantrok bij dit platform. Wij werkten er in een team van vertalers, en de vertaal- en proefleeservaring die ik er opdeed beviel me ten zeerste...

Denk je dat de Esperantoversie van GV op een of andere manier interesse opwekt bij zijn gebruikers?

Soms merkte ik andere esperantisten op in het team van vrijwilligers. Ik weet niet of die mensen esperantist werden via de Esperantoversie van GV, maar sowieso maakt TV Esperanto zichtbaar, omdat onder een anderstalig artikel dat naar het Esperanto vertaald is, altijd het woord Esperanto zichtbaar is. Soms dankt de auteur ook voor de vertaling. Dus TV helpt zeker bij het zichtbaar maken van het Esperanto als levende taal.

Je werkte ook als paroliganto [NI. aanzetter tot/helper bij het spreken] van Esperanto in Ekparolu en Mia Amiko?

Mia Amiko is een programma, opgezet door een Braziliaan, met als doel Esperanto te onderwijzen op verschillende niveaus. In het kader daarvan organiseerde ik wekelijks spraakvaardigheidssessies voor beginners, dikwijls aan de hand van verschillende spelen. Vergelijk het met Ekparolu, dat vlotsprekende esperantisten samenbrengt met beginners via Skype. Waar het bij Ekparolu om twee individuen gaat, gaat het bij Mia Amiko om groepsessies. Ik vond die mogelijkheid om beginners online spraakvaardigheid bij te brengen heel leuk.

Welke activiteiten die je deed als vrijwilliger, vond je het leukst?

De activiteiten in Toulouse (EKC) en in Rotterdam (TEJO) waren heel verschillend. In

Toulouse werkte ik met lokale verenigingen en andere instanties. We bezochten dikwijls beurzen van diverse organisaties, informeerden over Esperanto en probeerden leden te werven. We interesseerden ons ook voor wat de andere verenigingen deden en we berichtten erover op de lokale radio.

Nu werk je voor de eerste keer professioneel voor Esperanto. Hoe bevalt het je?

Het is interessant, want ik doe zaken die ik leerde van nul, en er zijn activiteiten van de VEB die ik niet kende, bijvoorbeeld verzenden van boeken, werken met een Unix-systeem, klaarmaken van facturen, leren over het functioneren van de organisaties.

Zie je ook andere mogelijkheden om je ervaring in te brengen bij de VEB?

Ik vermoed dat FEL geen subsidieprojecten heeft lopen, maar door mijn vrijwilligerswerk bij TEJO heb ik wat ervaring opgedaan bij projectaanvragen. Als men mijn competenties in dat verband kan gebruiken, ben ik bereid om te helpen.

En slotvraagje. Hoe zie je je professionele toekomst?

Het is een beetje een delicate vraag. Mijn studieachtergrond is nogal interdisciplinair. Ik begon met talenstudies, maar daarna ging het over antropologie en geschiedenis, dus er liggen veel wegen open. Ik ken verschillende talen – nu ben ik ook Nederlands aan het leren. Ik hoopte dat ik het nog dit jaar op hetzelfde niveau zou kunnen beheersen als mijn andere talen, maar het lijkt me wat ambitieus. Ik heb hier iets te weinig praktijkervaring.

Interview: Piet Glorieux

¹“Wandering in language: senses of place and belonging among Esperanto Millennials”

DERDE GEZELLEGEDICHT

Op 27 november zal het 125 jaar geleden zijn dat Guido Gezelle overleed. 2024 is dan ook uitgeroepen tot Gezellejaar, met vooral activiteiten in Brugge, Kortrijk en Roeselare. 1 oktober is de 125ste geboortedag van Hector Vermuyten, die heel wat gedichten van Gezelle in het Esperanto heeft vertaald. De meeste daarvan zijn verschenen in het door de Vlaamse Esperantobond uitgegeven (en nog steeds verkrijgbare) werkje *Se aŭskultas la animo*. Naar aanleiding van die dubbele verjaardag publiceert Horizon-taal enkele van die gedichten in de originele versie en in het Esperanto.

Hierna het alomgekende Moederken.

MOEDERKEN

‘t En is van u
hiernederwaard,
geschilderd of
geschreven,

mij, moederken,
geen beeltenis,
geen beeld van u
gebleven.

Geen tekening,
geen lichtdrukmaal*,
geen beitelwerk
van steene,

‘t en zij dat beeld
in mij, dat gij
gelaten hebt,
alleene.

o Moge ik, u
onwaardig, nooit
die beeltenis
bederven,

maar eerzaam laat
ze leven in
mij, eerzaam in
mij sterven.

PATRINJO

Sur tero ne
desegnitaj’,
pentraj’, pri vi
atestas,

ho patrinet’,
neniu bild’,
portret’ de vi
min restas.

Ne lumenprem’,
krajona bild’,
skulptaĵo ne
en ŝtonon,

krom tiu bild’
kiun en mi
postlasis vi
kiel donon.

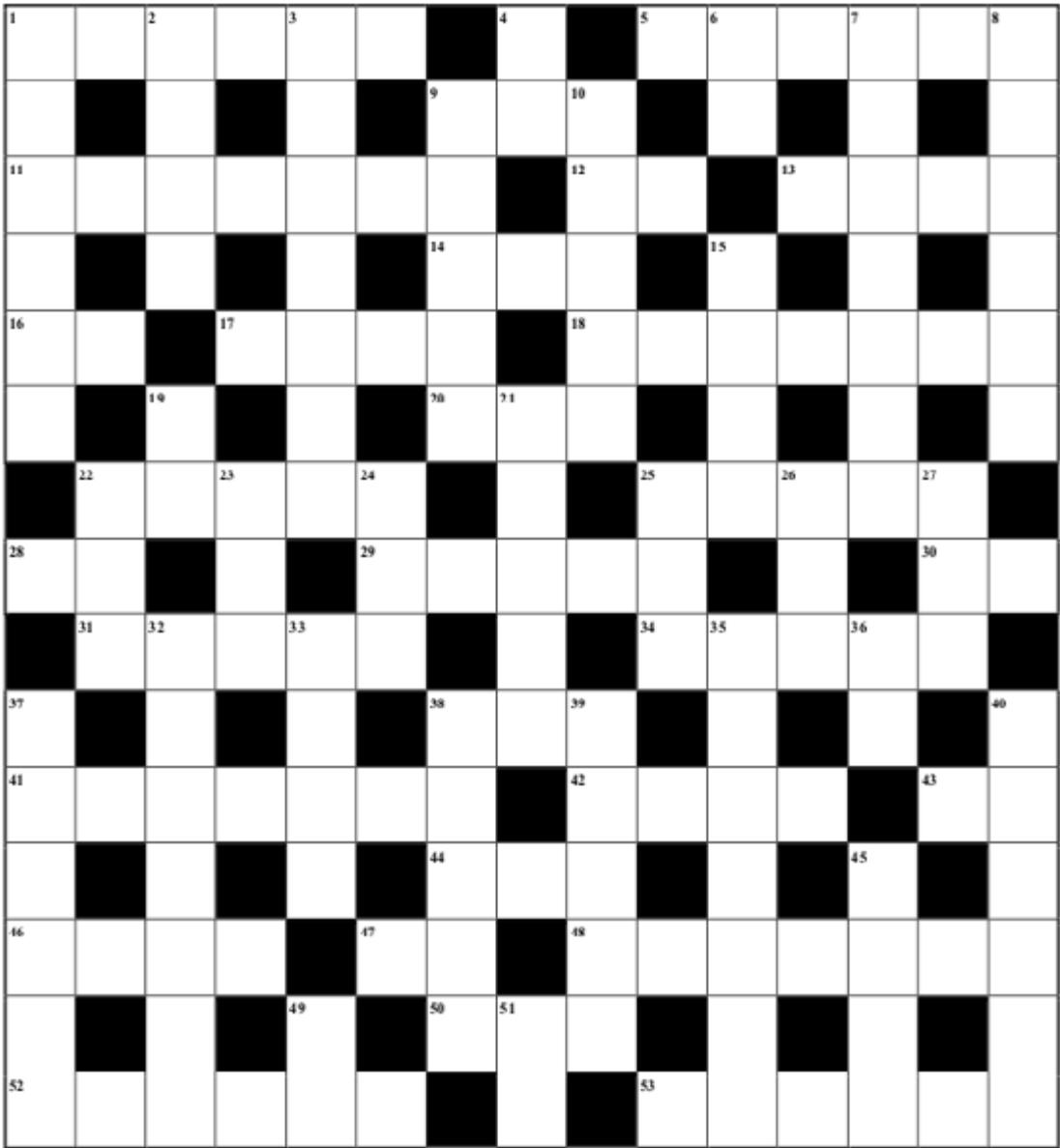
Ĉi tiu bild’ ...
ho, ke mi ne
pro malmerit’
ĝin fuŝu;

ke vivu ĝi
pie en mi,
kun ĝi en mort’
mi kuŝu.

(*) Met lichtdrukmaal bedoelde Gezelle een foto.
Het was een zelfverzonnen purisme dat hij beter vond klinken dan het, van het Frans afgeleide, foto.

Marc Ryckaert, CC BY-SA 4.0

Horizontale

1. Esprimo de malkontento - 5. Malfekundigi - 9. Sesedr’ - 11. Kredo - 12. $(\sqrt{4})^3$
13. Tenilo - 14. Ne ĉi tie - 16. Rara litero - 17. Manĝebla molusko - 18. Faligi en ĉiuj direktoj
20. Ovalaĵo - 22. Obseda kutimo - 25. Kernofendado - 28. Suba vestaĵ’ 29. Ne tuŝi la teron
30. 12a greka litero - 31. Funkciigi - 34. Tabuleto - 38. Aŭtomarko - 41. Ĉelo - 42. 0,304 m
43. Elekta konjunkcio - 44. Printempa renkontiĝo - 46. Granda planto - 47. Hispana jes
48. Loko por aĉeti alian valuton - 50. Eniri alian staton - 52. Inter ruĝa kaj flava - 53. Supersigno

Vertikale

1. Distrikto eklezia - 2. Povas esti - 3. Trakti manĝaĵon - 4. Esprimo de indiferenteco
6. Bedaŭra esprimo - 7. Loĝi sur kampo - 8. Speco de humuro - 9. Valizo
10. Rando - 15. Inversa, latina litero - 19. Prepozicio anstataŭ akuzativo
21. Reagi al malbono - 22. Ĝena flugbestet’ - 23. Ne povas esti negativa
24. Narkotaĵ’ - 25. Branka besto - 26. Mallonga salute - 27. Unuo de rezistanco
32. Plaĉa - 33. Kart-emblem’ - 35. Ne akcidenta - 36. Konkluda esprimo
37. Haŭtkovraĵo ĉe iuj bestoj - 38. Multoblighi - 39. Reklami - 40. Landaro
45. Slavlingve - 51. Rand’

Lode Van De Velde

CHARMANT BET IN ESTLAND

Voor wie BET niet kent: het is een afkorting van Baltiaj Esperanto-Tagoj [Nl. Baltische Esperantodagen]. Het evenement wordt elk jaar afwisselend georganiseerd in de drie Baltische staten: Estland, Letland en Litouwen. Dit jaar al voor de 58ste keer. Ditmaal vond alles plaats in Tartu, de op één na grootste stad van Estland.

Het begon in 1959, in de toenmalige Sovjet-Unie, toen drie studenten uit de drie Baltische landen besloten om samen met enkele vrienden-esperantisten te gaan kamperen. Een of meer tenten en een houtvuur, meer was het niet. Maar na de dood van Stalin in 1953 was Esperanto weer toegelaten, en ik kan me voorstellen dat die jongeren met volle teugen van die nieuwe – relatieve – vrijheid genoten.

Ongelooflijk, maar in Tartu waren dit jaar twee van de drie stichters van BET aanwezig: de 90-jarige maar nog opmerkelijk kwieke Biruta Rozenfelde uit Letland en de iets minder kwieke Zenonas Sabalys uit Litouwen, die wellicht dezelfde respectabele leeftijd heeft. Biruta vertelde heel levendig hoe ze op 17-jarige leeftijd met haar familie gedeporteerd werd naar de buurt van de rivier de Amoer in het extreme oosten van de Sovjet-Unie op basis van het simpele feit – of voorwendsel – dat haar broer ergens de vlag van Letland had opgehangen. Maar Biruta is geen verbitterde vrouw, integendeel. Ik geraakte met haar in gesprek en ze heeft een verbazingwekkend positieve levensfilosofie. En er was een raakpunt: haar schoonzoon is een Vlaming die nu met zijn familie in Singapore verblijft en... zijn zoon opvoedt in het Nederlands.

Deze BET in Estland was vrij bescheiden. Het aantal esperantisten in Estland is dan ook extreem klein, ondanks een – naar Esperantonormen – glorieus geschiedenis (zie verder). Hoofdorganisator en nagenoeg enige organisator Tõnu Hirsik was er toch in geslaagd om een 50-tal esperantisten bijeen te krijgen, ondanks een bescheiden werving. Behalve uit de Baltische staten kwamen de deelnemers uit tien buitenlandse landen. Bovendien hadden de activiteiten plaats in het centrale gebouw van de prestigieuze

universiteit. Tartu is internationaal bekend als universiteitsstad. Het instituut werd begin 17e eeuw opgericht door toedoen van de Zweedse “veroveraar”, die – in tegenstelling tot andere veroveraars – oog had voor de intellectuele ontwikkeling van de lokale bewoners.

Tijdens de plechtige opening viel het op dat door nagenoeg alle sprekers, voornamelijk uit Finland en de naburige Baltische staten, verwezen werd naar de oorlog in Oekraïne. De spreker uit Finland liet niet na om de – volgens hem – beschamende houding van de UEA tegenover de oorlog aan de kaak te stellen. Er was ook een dame uit Oekraïne, prof. dr. Nina Daniluk, professor linguïstiek aan de *Lesya Ukrainka Volyn*-universiteit (in Lutsjk), die ook relaas uitbracht over wat de oorlog voor haar privé betekent (met o.a. een zoon die aan het front vecht). Gelukkig gaf ze ook een interessante lezing over een vrolijker onderwerp, met name de Oekraïense dichteres Lesya Ukrainka (1871-1913), naar wie haar universiteit vernoemd is.

Behalve deze, waren de lezingen over Finse en Letse esperantisten het meest interessant, want “exotisch” voor iemand die vooral in West-Europese Esperantokringen vertoeft. Om dezelfde reden was de, heel bescheiden, libroservo vooral interessant door enkele koopjes. Een vertaling van een werk van een van de bekendste Estse auteurs A.H. Tammsaare bijvoorbeeld. Zijn werk wordt nu minder gelezen, ook al heeft men in de jonge republiek Estland nog altijd veel respect voor zijn erfgoed. Toch is het werk *La mastro de Kõrboja* [Nl. De meester van Kõrboja], waarvan ik toevallig de Esperantovergaling op de kop kon tikken, recent – naar het schijnt niet onaardig – verfilmd.

Wat betreft de Estse Esperantogeschiedenis is de parel aan de kroon wellicht de zusters Drezen, waarvan Hilda (1896-1981), die internationaal hoge ogen gooide met originele gedichten en vertaalwerk, de meest bekende is. De drie zusters samen verzorgden ook een bloemlezing van de vertaalde literatuur uit het Ests.

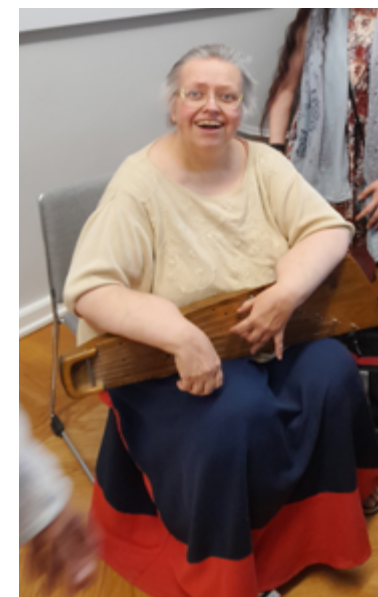
Op zaterdag werd een oecumenische dienst verzorgd door esperantist Kalle Vilbaste, zijn echtgenote en de universiteitspastor die de dienst leidde in een verbazend goed gesproken Esperanto.

Voor mij was het avondprogramma het meest “Estse” – lees: “interessantste” – onderdeel van het programma. De eerste avond werd verzorgd door een groep jongeren, onder leiding van de echtgenote van Kalle. Liederen in het melodieuze Ests en af en toe zelfs in het Esperanto, met af en toe een religieuze ondertoon en veel linken naar de natuur. Dat kwam ik te weten omdat Kalle alles in keurig Esperanto had vertaald. Esten hebben een sterke band met de natuur: het weidse landschap met bos, heide en meren zal daar wel voor iets tussen zitten (Estland is tien keer dunner bevolkt dan België). De liederen werden begeleid door wat men in Estland een “kannel” noemt (ik vermoed dat het een “hommel” is), samen met veel andere, modernere instrumenten.

Het programma van de tweede avond was een, op muziek gezet, verhaal gereciteerd door Kalle en begeleid door zijn echtgenote op “kanelo” en een vriendin. De kern bestond uit een fabel van keitjes die een kraai

verzamelde en waaraan magische krachten worden toegeschreven: poëtisch en weer verwijzend naar diezelfde natuur. Maar ook interactief: het publiek werd ten dans uitgenodigd, tot jolijt van ons allen.

De laatste dag was de excursiedag met een bezoek aan het gigantische National Museum van Estland. Het tolken van de gidscommentaar naar het Esperanto kon beter, maar misschien wist ik al te veel om nog veel bij te leren. Van de boottocht op de Ema, de rivier die door Tartu vloeit, had ik meer verwacht – bijvoorbeeld een zicht op de Estse natuur vanaf de rivier – maar de boottocht bleef beperkt tot het grondgebied van Tartu.

Het congres werd afgesloten met een gezellige, gezamenlijke maaltijd waarbij ik met deelnemers kon kennismaken die ik tot dan toe niet had gesproken. De sfeer zat er al snel in toen iemand in het Esperanto begon te zingen en zelfs vanop een stoel het publiek dirigeerde. En zo eindigde een bescheiden, soms chaotisch, maar gezellig BET, met een Estse toets.

Piet Glorieux

Esperantoclubs in Vlaanderen

www.esperanto.be/groepen

ANTWERPEN

Esperanto-Antwerpen, p/a Lange Beeldekensstraat 169, BE-2060 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00, esperanto-antwerpen@esperanto.be - www.esperanto.be/antwerpen
La Verda Stelo: Klaas Dijkstra (voorzitter)

BRUGGE

Paco kaj justeco, Heidi Goes, Assebroeklaan 2, BE-8310 Brugge, tel.: 050 67 51 78, heidi.goes@gmail.com - <https://paco-kaj-justeco.weebly.com>

GENT

La Progreso, Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, BE-9050 Gentbrugge, tel.: 09 230 16 77, gent@esperanto.be - www.esperanto.be/gent

KALMTHOUT

La Erikejo, Mireille Storms, Douglaslaan 14, BE-2950 Kapellen, tel.: 03 666 83 19, mireillestorms@hotmail.com - <https://laerikejo.wordpress.com>

KORTRIJK

La Konkordo, Piet Glorieux, Pastoor Blanckestraat 8 bus 0201, BE-8610 Kortemark, tel.: 0472 25 79 18, piet.glorieux@gmail.com, Jean-Pierre Allewaert, Leeuw van Vlaanderenlaan 35/0011 8500 Kortrijk, tel.: 056 20 07 96, esperantokortrijk@hotmail.com - www.esperanto-kortrijk.info

LEUVEN

Esperanto 3000, Myriam Van der Steen, Albert Stainierstraat 1, BE 3001 Heverlee, tel.: 0497 47 35 38, leuven@esperanto.be - www.esperanto3000.be

LIMBURG

Limburgse Esperantovereniging
Henri Schutters, Panhovenstraat 10, BE-3930 Peer, tel.: 011 63 55 92, henri.schutters@skynet.be - www.esperanto.be/limburg

OOSTENDE

La Konko, Anne Brabant, Duinenstraat 74 /0201 BE-8400 Oostende, tel.: 059 44 82 50, anne.brabant@telenet.be - www.esperanto.be/oostende

ROESELARE / TIELT zie KORTRIJK

Bestuursleden van FEL

Voorzitter: Piet Glorieux
Secretaris: Johan Van Eenoo
Penningmeester: Johan Donckerwolcke
Bestuursleden: Alex Humet, Ben Indestege

Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond / Flandra Esperanto-Ligo

Lange Beeldekensstraat 169, BE- 2060 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00
info@fel.esperanto.be - www.esperanto.be

Belga Esperanto-Federacio (BEF): Kristin Tytgat, kristin.tytgat@skynet.be
www.esperanto.be/bef

ILEI-Belgio (Esperanto-leraars): Marc Cuffez, Torhoutsesteenweg 453 bus 0003, BE-8400 Oostende, tel.: 0486 36 23 65, flandrio@hotmail.be
<https://ilei.info>

Esperanto-Numismatika Asocio (ENA), Bert Boon, Lijsterbeslaan 13, 9630 Munkzwalm, tel.: 0472 73 48 30, bert.boon@skynet.be

Verdaj Skoltoj

p/a Valère Doumont, Rue des Champs, 3 5060 Sambreville, tel.: 0485 517 552; info@verdajskoltoj.net - www.verdajskoltoj.net

Valona Esperanto-asocio, V.Esp-o

p/a Jean Annet, Rue de la Terre Franche 31 - 5310 Eghezée, tel.: 0495 10 32 30, esperanto.wallonie@gmail.com

Esperantista Brusela Grupo vzw (EBG) sekretariejo: p/a Yves De Keyzer, Perkstraat 78, BE-1630 Linkebeek tel.: 0498 04 00 95; sekretario@esperantobruselo.org - www.esperantobruselo.org/nl
Françoise Pellegrin, Eiklaan 14, BE-1640 Sint-Genesius-Rode

Esperanto Nederland, secretaris, Ineke Emmelkamp, Arubastraat 12, 9715 RW Groningen, tel.: +31 (0)50 5718842
sekretario@esperanto-nederland.nl - www.esperanto-nederland.nl/groepen

Hoofdkantoor van de Esperanto Wereldvereniging/Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: +31(0)104 361 044, uea@co.uea.org - www.uea.org

www.esperanto.be/horizontaal

<https://esperanto.events>

plusendas al

<https://eventaservo.org>

Eventoj en via regiono aperas en Eventa Servo de UEA. Jen la facilaj landaj ligiloj:

- Belgio be.esperanto.events
- Francio fr.esperanto.events
- Germanio de.esperanto.events
- Nederlando nl.esperanto.events

Ekzistas tia ligilo por ĉiuj landoj de la mondo!

Estas tre facile por:
komuniki, memori,
tajpi – ankaŭ por
ne-esperantistoj!

Giften vanaf 40,00 euro aan de VEB komen in aanmerking voor belastingvermindering.
Gelieve uw rijksregisternummer te bezorgen aan de Vlaamse Esperantobond.